

Lektion B: Detektiven undersöker – ställ frågor till ett valt föremål. *Själv eller i grupp.*

Introduktion till läraren

Lektion B: Detektiven handlar om att prova olika metoder för att undersöka arkeologiska föremål, som källa till kunskap till historien. Det handlar om att lära sig ställa frågor till föremålen, att leta svar på frågor och att lära sig hitta ledtrådar i texter om föremål. Uppgifterna kan göras enskilt eller i smågrupper. Uppgifterna med tillhörande texter behöver presenteras av läraren.

Fyra frågor att utgå ifrån

Det är bra att börja ett utforskande med grundläggande frågor. Låt eleverna beskriva ett föremål utifrån vad de ser och låt frågorna sedan utvecklas till att bli mer tolkande och resonerande. Tabellen med fyra grundläggande frågor är en bra start. Försök att först svara på frågorna utan att leta annan information än den givna, framför allt det eleverna ser.

VAD?	NÄR?
HUR?	VARFÖR?

De fyra frågorna ger en första kartläggning av vad det är för föremål, vad som är enkel att förstå och gissa sig till, men också vad som är svårt att veta utan mer information.

Ställ följdfrågor

Den här tabellen utgår från samma fyra grundfrågor, men frågorna har formulerats för att hjälpa eleven i tankeprocessen.

VAD? 1. Vad är det för föremål? 2. Vad tror du att föremålet har använts till? Egen fråga:	NÄR? 4. När tillverkades föremålet tror du? (Från vilken historisk period är föremålet?) 5. När hittades föremålet? Egen fråga:
HUR? 7. Hur tillverkades föremålet? 8. Vad behövdes för att föremålet skulle kunna tillverkas? Egen fråga:	VARFÖR? 10. Varför tillverkades föremålet? 11. Varför tog någon med det på skeppet Vasa tror du? Egen fråga:

Elevuppgifter till Lektion B: Detektiven.

I den här uppgiften ska du undersöka ett föremål från Vasa. Som en detektiv ska du ställa frågor, söka ledtrådar och fundera. Själv eller med en klasskompis.

- 1) Välj ett föremål ur tunnorna med packning [för en](#) och för [flera personer](#) på [Digitalt museum](#). Här ser du ett urval av föremål att välja mellan. Observera att det finns större och flera bilder till varje föremål på Digitalt museum. Du kan klicka bilden för att komma till Digitalt museum.

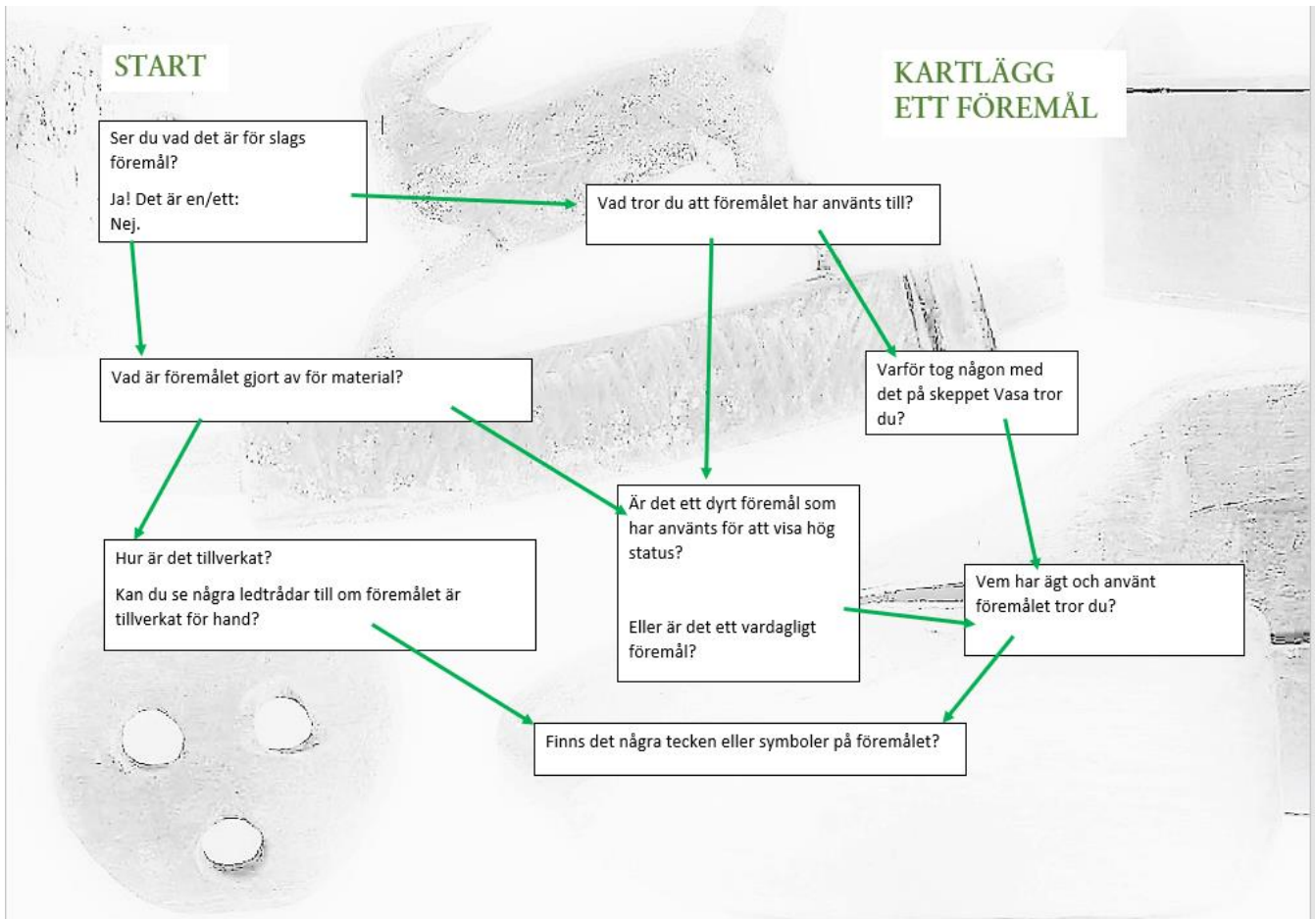
- 2) Nu har du valt ett föremål. Nästa steg är att svara på fyra första frågor.

Svara så gott du kan!
Är någon fråga svår att svara på?
Hoppa över den så länge.

VAD är det?	NÄR är det tillverkat?
HUR är det gjort?	VARFÖR fanns det på Vasa?

3) Detektiven kartlägger föremålet

Försök att svara på frågorna här nedanför. Börja vid start! Använd en färgad penna till att markera vilka frågor ni kunde svara på. Använd en annan färg för att markera vilka frågor ni inte kunde svara på. Gör gärna uppgiften med en klasskompis!

4) Jämför kartläggningen med andra

Titta på din karta. Vilka frågor var lätta att svara på och vilka var svåra? jämför med andra klasskompisars kartläggningar! Prata i klassrummet om vad som går att fundera ut och vad som är svårt och varför.

5) Sök vidare och hitta mer! Träna på att söka på webbplatsen.

På Digitalt museum finns det fakta till varje föremål. Du kan till exempel nästan alltid hitta information om var i skeppet ett föremål hittades och om det hittades tillsammans med andra föremål. Försök att hitta den informationen!

5 a) Klicka på ditt föremål på digitalt museum.

Titta igenom faktatexten och försök att hitta informationen om var i skeppet ditt föremål hittades och om det hittades tillsammans med andra föremål. Vilka isåfall?

5 b) Gå till sökrutan på digitalt museum.

Skriv in namnet på ditt föremål och tryck på Sök.

- Hur många träffar får du? Ta reda på hur många sådana föremål som hittades på Vasa.
- Vad kan antalet ge för ledtrådar till hur föremålet skulle användas på Vasa och av vem eller vilka det skulle användas?

Exempel: En sökning på ordet "strumpa" på Digitalt museum i Vasamuseets samling ger 8 träffar.

D

M

Vasamuseet

sv

Meny

strumpa

Avancerat sök →

3 typer

43 ämnesord

0 platser

14 tidsperioder

8 träffar i Vasamuseet:

Rutnät

Museum: S-SMM-VM

Allt innehåll

Samtliga licenser

Avancerat sök →

Sortera: Relevans

a-ö

Strumpa i gråmelerad ylle. Sydd i två stycken.

Strumpa. Fyndet består av en högerstrumpa vävd i kypert av ull. S...

Band. Mönstervävt band. Bandet har stadkanter på bägge sidor och...

Band. Mönstervävt band. Bandet har stadkanter på bägge sidor och...

Skrin. Rektangulärt träskrin med kombinationslås. På lockets u...

Sko. Dokumentation 1996; Delar och fragment av sko; en skobotten ...

6) Träna vidare: Läs och leta!

Läs texten och stryk under texten där du får ledtrådar om föremålet. Leta efter följande:

- Vad är det för föremål?
- Vad är det för material?
- Vad skulle det användas till?
- Vem kan ha ägt det?
- Varför fanns det med på Vasa?
- Hittar du ledtrådar till någon annan intressant information?

Mystiska läster

På bilden till höger syns två läster som hittades i Vasa. Det är formar av trä som användes när man tillverkade eller lagade skor. På Vasa har man hittat elva skoläster i olika storlekar. En läst är formad ungefär som en fot och skon formades över lästen. Alla Vasas läster är tillverkade i trä.

Skor på Vasas tid

På Vasa har man hittat många skor och flera olika typer av skor, bland annat stövel och halv-tofflor. Från slutet av 1500-talet till slutet av 1700-talet vet man att dessa skor var vanliga och moderna. Stövlarna på Vasas tid hade smala åtsittande skaft som var så mjuka att de kunde vikas ned. Halvtofflor kallades för "muller" och de var öppna på baksidan men hade ofta tjockare sulor än andra tofflor. På den här tiden var det ingen skillnad mellan höger- och vänsterskor, de såg likadana ut, till skillnad från hur våra skor ser ut idag. Då kunde man inte välja fel sko! I början av 1600-talets första decennier kom modet med klack till Sverige, innan dess hade skosulorna varit platta. Både kvinnor och män hade klack på sina skor.

Vems var lästerna från Vasa?

Lästerna tillhörde besättningens personliga packning och följde med hemifrån.

Två av lästerna hittades i en och samma tunna, tillsammans med andra föremål som någon hade packat ner inför resan med Vasa. De två lästerna är väldigt lika varandra, både formen och storleken. Ville ägaren ha med sig en reserv-läst eller var det två personer som delade på tunnan och som hade samma skostorlek?

En av lästerna är mycket liten, anpassad till en liten barnsko. Kanske tänkte någon göra skor till ett barn som väntade därhemma? Eller vad tror du?

7) Detektiverna funderar tillsammans. Fundera över dig själv och din egen tid!

I tunnorna hittades saker som några i besättningen på Vasa hade tänkt att ta med sig på en resa som de trodde skulle bli lång. Det som hittades är alltså det som är kvar deras nästan 400 år gammal packning!

7 a) Vad skulle du ha packat?

Fundera tillsammans med en eller ett par klasskompisar över vilka saker som ni tycker är bäst att ha med sig på en lång resa.

- Vad skulle ni ha packat om ni skulle ha följt med på Vasa?
- Vad skulle ni ha packat om resan var nu, i vår tid?
- Försök att välja ut tre saker som ni tycker är viktigast på varje fråga.

7 b) Diskutera era svar

- Varför valde ni just dessa saker?
- Finns det likheter och skillnader mellan era förslag och de föremål som har hittats från Vasas besättning?

Jämför era svar med era klasskompisar!

Bra jobbat!

Ni är nu färdiga med detektivarbetet i Lektion B.